

UNIUNEA
UCRAINENILOR
DIN ROMÂNIA

ECOURI

UCRAINENE

Supliment al revistei literar-culturale
a scriitorilor ucraineni din România
„NAȘ HOLOS“ („GLASUL NOSTRU“)

2 | IULIE
2019

Literatura

- cea mai puternică cetate a unei limbi

Cu șapte ani în urmă, după apariția primului număr al revistei *Mantaua lui Gogol*, care și-a propus să fie o punte între literatura ucraineană și cititorul român, un ilustru condeier ucrainean din România m-a întrebat, chipurile, retoric, dacă se merită să ființeze o asemenea revistă. După ce i-am explicat omului că revista nu este finanțată de Uniunea Ucrainenilor din România, acesta s-a liniștit.

Iată și de astă dată, după apariția primului număr al suplimentului *Ecouri ucrainene*, care a fost primit excelent de către cititorii români, există voci, din rândul ucrainenilor din România, care se întreabă dacă merită publicat un asemenea supliment. La fel se întâmplă cu fiecare carte tradusă din limba ucraineană în cea română, deși la cărțile traduse apar cronici pozitive în cele mai prestigioase reviste ale Uniunii Scriitorilor din România (*Lucașul de*

dimineață, Tribuna, Rotonda Valahă, Caligraf etc.) și pe diferite siteuri (vezi *Corbii Albi*).

„Fiecare scriitor este un constructor de cuvinte”, afirmase Tudor Arghezi. Iar un constructor construiește, zidește clădiri, case, turle, care împreună cu zidurile ridicate de ceilalți scriitori-constructori formează o cetate. Literatura este cea mai puternică cetate a unei limbi, a unei țări, a unui popor. „O cetate așezată pe un munte nu poate să rămână ascunsă. Și oamenii n-aprind lumina să o pună sub obroc, ci o pun în sfeșnic și luminează tuturor celor din casă” – a spus Iisus Hristos – Cuvântul Care a fost la început și prin Care toate s-au făcut.

În concluzie, menirea noastră, ca și a suplimentului de față, este aceea de a aduce cititorului român ecouri din marea cetate a literaturii, artei și a culturii ucrainene, în general.

Mihai Hafja TRAISTA

Nume cu renume literar

„O iubire puternică și eternă se naște din sufletele înrudite care se susțin unul pe altul prin puritate morală. Atâta timp cât omul are un comportament demn, și iubirea crește asemeni unui copac care se înalță insesizabil de-a lungul anilor, devenind mai puternică decât moartea însăși”. O astfel de viziune filosofică asupra iubirii, motorul existenței umane și, implicit, universale, decurge din tratatul filosofic al lui H. Skovoroda, Розмова, звана Альфавіт, чи Буквар світу (*Conversația, denumită Alfabetul sau Abecedarul lumii*).

Hryhorii Savyci Skovoroda, filosof, scriitor și unul dintre cei mai înflăcărați propovăduitori ai Evangheliei lui Iisus din câți i-a avut poporul ucrainean, se naște la 1722, în satul Ciornuhy (Чорнухи), azi parte a regiunii Poltava, într-o familie de țărani, descendenți ai cazacilor. Între 1738-1753, urmează, cu întreruperi, cursurile prestigioasei Academii Kievo-Movilene, unde studiază filosofia antică est-europeană, literatura universală, limbile latină, greacă, germană și polonă, poezia și retorica, distingându-se prin erudiție, dăruire și perseverență. Datorită aptitudinilor sale muzicale, dublate de o voce melodioasă, activează, o perioadă, în cadrul Corului Capelei Imperiale din Petersburg. Însă, neputând cunoaște lumea din „captivitatea” privilegiilor mirene, Hryhorii începe să călătorească prin întreaga lume, câștigându-și supranumele de „filosof peregrin”. Astfel, sub impulsul dorinței nestăpânite de a descifra tainele sufletului uman, întreprinde, între 1745-1750, călătorii în Ungaria, Italia, Polonia, Austria. Totodată, studiază la Universitățile din München, Vidin și Wrocław, audiază cursurile Universității din Halle, unde, în acea vreme, mișcarea pietistilor era în floare. Aici, este impresionat de puritatea adevărului evanghelic. Aceste călătorii i-au prilejuit familiarizarea cu filosofia germană și cultura italiană. Întors în patria natală, se dedică activității didactice, predând sintaxa, limba greacă și etica la colegiile de la Pereiaslav și Harkiv, dar lucrează și ca dascăl particular în familia de moșieri. Însă din cauza convingerilor sale religioase și a viziunii progresiste, care contraziceau doctrina clericală, este demis de la locul de muncă. Concomitent cu activitatea didactică, Skovoroda scrie poezii, fabule, manuale de etică (*Manualul de etică* – prima operă filosofică construită în jurul ideii că lenea este cel mai grav defect uman) și poetică.

Tot în această perioadă, respinge, în nenumărate rânduri, invitația fețelor bisericești de a îmbrăca haina călugărească, argumentându-și decizia prin aceea că nu vrea să înmulțească numărul fariseilor: „Vai, preafăcuților! Eu nu doresc să înmulțesc stâlpii Babilonului. Sunt și așa prea mulți stâlpi neciopliți în

Templul lui Dumnezeu. Eu unul văd sfințenia în voia Domnului, nu în hainele preoțești. Lumea nu mă va prinde”. Și, într-adevăr, nu l-a prins, întrucât nici împărații, nici clerul bisericesc și nici marii dregători nu au reușit să-i cumpere onoarea, onestitatea și libertatea pe care Hryhorii le prețuia mai presus de orice. Iată ce i-a răspuns guvernatorului orașului Harkiv la propunerea

HRYHORII SAVYCI SKOVORODA (1722-1794)

acestuia de a ocupa o funcție importantă în cancelaria de stat: „Înălțimea Voastră! Lumea este ca un teatru. Pentru a avea succes în teatru, fiecare își alege rolul care i se potrivește cel mai bine. În urma unei autoanalize profunde, mi-am dat seama că nu pot reprezenta în teatrul lumii niciun personaj, cu excepția celui mai umil... Eu mi-am ales benevol acest rol și sunt pe

deplin mulțumit”. De asemenea, declină propunerea onorantă a împărătesei Ecaterina a II-a de a lucra la curtea imperială, motivându-și refuzul prin următoarele cuvinte: „Nu-mi voi părăsi patria. Îmi sunt mult mai dragi fluierul și miorița decât coroana imperială”.

Marele filosof a ales calea evitării lumii civilizate și a privilegiilor de care s-ar fi bucurat, în favoarea atingerii libertății spirituale pe care i-o dădea munca de conștientizare a oamenilor asupra demnității lor umane și naționale, pe de o parte, și cultivarea spirituală proprie, pe de alta. Anul 1769 s-a dovedit a fi pentru Skovoroda deosebit de prolific în plan literar, întrucât de sub condeierul acestuia se nasc o serie de materiale și tratate filosofice, poezii, fabule, pilde etc. Niciuna dintre scrierile sale nu a apărut antum, fiind interzise de autoritățile influențate de clerul bisericesc. Abia în 1861, operele lui Skovoroda au fost editate, pentru prima dată, la Petersburg.

Din 1769 și până la moartea sa, scriitorul se dedică întru totul misiunii de a predica Evanghelia lui Hristos, cutreierând Ucraina în lung și-n lat. Timp de aproape 30 de ani, filosoful-pedagog colindă satele și cătunele din partea estică a Ucrainei, poposind la prietenii și sătenii care-l primeau cu căldură. Ulițele, casele umile ale țăranilor sau cimitirele au devenit locuri în care se adunau oamenii pentru a-i asculta cântecele și povețele, iar, vara, când țăranii erau ocupați cu muncile câmpului, îi aduna pe copiii acestora, cărora le citea povești, învățându-i scrisul și cititul (această perioadă a vieții lui Hryhorii este redată de către scriitorul Dmytro Pavlyciko în poezia *Skovoroda*). În tot acest timp, scrie foarte mult, paleta largă de preocupări manifestându-se în tratate de filosofie, predici, povestiri, cântări, poezii, basme și fabule. Fericirea personală autorul o vede nu în bogății și glorie, ci în împăcarea cu propria conștiință, iar calea către fericire poate fi atinsă, în opinia sa, doar prin autocunoaștere. Învățăturile pedagogului-iluminist vizează iubirea de natură și de oameni. Conform concepției sale filosofice, pentru a putea schimba macrocosmosul trebuie ca fiecare în parte să se cunoască pe sine însuși.

Ultimii 10 ani ai vieții sale reprezintă anii de glorie, când toți doreau să-l cunoască și să-i urmeze învățăturile. Astfel că discipolii filosofiei sale înființează la Harkiv și Bilhorod, precum și în multe alte localități din Ucraina, grupări dedicate gânditorului ucrainean.

(Continuare în pag. 2)

Mihaela HERBIL

Nume cu renume literar

IVAN FEDCO – PIATRA DE TEMELIE A LITERATURII NOASTRE

„Viața lui a fost, parcă, o boare reflexivă de rouă. S-a dedicat vieții cu o fremătăndă tensiune, mereu în explorarea necunoscutului, în apropierea și înțelegerea acestuia. Inima sa onestă n-a fost, niciodată, înșelată de vreun gest, de vreo frază incorectă, și-a trăit expresia inimii curat, corect poetic ca orice scriitor adevărat” – nota Mykola Korsiuik pe coperta volumului postum, apărut în 1980 și intitulat, sugestiv, *Zbor întrerupt*.

Scriitorul Ivan Fedco s-a născut la 15 aprilie 1938 într-o familie de țărani din localitatea Rona de Sus (județul Maramureș) – Verhniianka, cum o va numi mai târziu în creațiile sale literare. După terminarea școlii primare, din satul natal, în 1950, Ivan Fedco urmează Școala Pedagogică Ucraineană din Sighetu Marmației, unde profesorul și scriitorul Denys Onyșciuk îi deschide drumul spre literatură, iar, în 1952, când renumitul poet ucrainean Andrii Malyșko vizitează Sighetul, la serata literară organizată cu această ocazie, Ivan Fedco citește din propriile-i creații, iar, la sfârșitul seratei, marele poet, luându-l în brațe și sărutându-l pe frunte, îl felicită pentru acestea, profetizându-i o strălucită carieră literară.

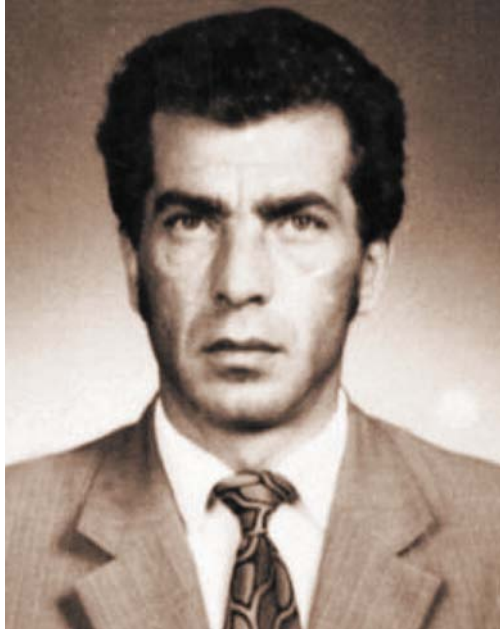
În anii care vor urma, se imprieteneste cu un alt viitor scriitor ucrainean, Stepan Tcaciuc, care va afirma despre el: „Îmi aduc, îmi aduc aminte bine, de parcă ar fi fost ieri (...). Ivan Fedco era înalt, puternic și frumos. Întotdeauna avea ceva de spus, dar în felul său, cum îl dicta conștiința sa întotdeauna curată”.

După terminarea Școlii Pedagogice, în 1956, lucrează ca învățător atât în satul natal, cât și în alte sate ucrainene din Maramureș, iar, din 1957, devine student, la fără frecvență, al Facultății de Filologie, secția ucraineană-română din cadrul Universității București.

Între anii 1962–1966, ocupă funcția de director la școala din localitatea Bârsana de pe valea Izei (județul Maramureș), după care predă limba și literatura română la Liceul nr. 3 din Satu Mare, unde va fi titular până la 13 septembrie 1979, când la vârsta de 41 de ani trece în eternitate.

Ivan Fedco a debutat, în anul 1958, în revista bilingvă *Novyi Vik*, ulterior, colaborând la volumele colective *Серпень* (August, 1964), *Наші весни* (Primăverile noastre, 1972) și *Обрії* (Orizonturi, 1–1979, II – 1981). De asemenea, este autorul primului volum de proză scurtă scris în limba ucraineană, apărut în România după 1944, *По новому шляху* (*Pe drum nou*, 1960). În 1977, a văzut lumina tiparului volumul său *Новелю* (*Povestiri*), iar, postum, culegerea de povestiri *Обірваний полім* (*Zbor întrerupt*, 1980).

„Ivan Fedco nu a murit, scria Stepan Tcaciuc, deoarece aleșii muzelor niciodată nu-și încrucișează mâinile și nu închid ochii, doar devin argonauții lumii de dincolo (...), de aceia, deasupra mormintelor creatorilor de frumos, vântul necroplesște timpul ce atârnă încremenit, transformându-l în monument etern și în *Carte a Vieții*, mereu deschisă, în care anii vor așterne cu litere de aur tot ce soarta nu i-a permis lor să scrie. Fiecare an trecut va avea ce și cum să spună despre omul și scriitorul Ivan Fedco”.

Sunt de acord cu Stepan Tcaciuc că Ivan Fedco trăiește dincolo de timp, forma și prezența existenței sale constituie amintirile despre acesta, fapt pentru care el este veșnic, cum veșnici sunt toți creatorii de frumos, deoarece amintirile nu mor, ci se transmit din generație în generație spre pomenirea lor.

Scrisul este o îndeletnicire pe cât de frumoasă, pe atât de chinuitoare. „Scriu trei degete, iar de durut doare întreg corpul”, spunea Ivan Velyckovskyi, la care eu aș adăuga că doare și *întreg sufletul*. Ivan Fedco scria foarte mult, dar publica puțin și rar, după cum mărturisesc confrăii timpului său.

Volumul de proză scurtă *Pe drum nou*, la fel ca și autorul lui, au devenit piatra de temelie care stă la baza literaturii ucrainene din România. Momentul apariției acestuia a fost unul radical, deoarece, până atunci, în creația literară ucraineană din România locul de frunte îl deținea poezia. Tipărirea volumului a făcut ca paginile revistei bilingve *Novyi Vik* să devină neîncăpătoare pentru întreaga „producție” literară de expresie ucraineană, care se maturiza cu fiecare publicație. Scriitorii ucraineni din România au trecut pragul unei literaturi de ocazie și au pătruns în sfera creației sistematico-estetice de nivel național.

Principala temă a povestirilor sale, după cum reiese chiar din titlul volumului *Pe drum nou*, este lupta dintre vechi și nou din perioada colectivizării. Bineînțeles, ca fiu de țărani, Ivan Fedco nu putea să nu scrie după anumite canoane literare impuse de realismul socialist, dar acest lucru nu dăunează scriiturii sale și nu diminuează, cu nimic, valoarea literară a operei prozatorului.

Criticul literar Alexandru Pintescu, care l-a cunoscut bine pe Ivan Fedco, scria în articolul său intitulat „Recviem pentru Ivan Fedco” (*Informația Zilei*, Satu Mare, 13 septembrie, 2001): „Puținele argumente iconografice ni-l arată ca pe un ins fericit în mediul familial, apoi e măcinat de suferință pe durata ultimei boli, dar dornic parcă de a ne transmite nouă, tagmei scriitorilor, un mesaj de solidaritate și toleranță, și acea flăcăză arzând mocnit într-un spirit însetat de real, dar trăind într-o perfectă și perpetuă idealitate”.

Ivan Fedco este un scriitor important pentru literatura ucraineană din România. Sperăm că opera lui va fi, în primul rând, reeditată, iar, mai apoi, introdusă în manualele de literatură ucraineană, citită și studiată de generațiile viitoare, căci, după cum spunea Maksym Rylskyi, „Numai păstrând amintiri despre alții, lășăm amintiri despre noi”, deoarece amintirile sunt un Turn al Babilonului pe care nu-l poate dărâma nimeni și nimic. În romanul *Eu sunt Bogdan*, Pavlo Zahrebnyi scria: „Cine a spus că turnul Babel a fost dărâmat? Oamenii continuă neînecat să-l ridice, numai că de data aceasta se numește *Memorie*. O mulțime, de ordinul milioanele de oameni, zidesc memoria unei singure personalități. Câtă nedreptate!”. Sau poate că tocmai aceasta este adevărata dreptate, dreptatea supremă a vieții, la care cine ar putea răspunde?...

Mihai Hafia TRAISTA

morții toți sunt egali. Acest cântec, foarte îndrăgit în rândul poporului, a fost, ulterior, folosit de I. Kotliarevskyi în piesa *Наталка Полтавка* (*Natalka Poltavka*) și de T. Șevcenko în poemul *Сон* (*Visul*).

Umanist convins, eroul liric al volumului este în continuă căutare a adevărului, a bună-voinței și a fericirii, iubește poporul pe care-l cheamă la uniune cu natura. În literatura ucraineană veche, nimeni nu a reușit să ridice pe asemenea culmi exprimarea poetică a iubirii față de natură (ca, de pildă, în *Гей, поля, поля*, *сânturii*, *сânturii verzi*), *Ой пташко жовтобока* (*Ei, pasăre galbenă*)). Oda *Похвала бідності* (*Laudă sărăciei*) este dedicată idealului uman, pe când poezia *De libertate* (*Spre libertate*) militează pentru libertatea omului.

H. Skovoroda nu a fost doar un liric talentat, ci și un renumit fabulist. Între 1769-1774, a scris 30 de fabule, apreciate în mod deosebit de Ivan Franko, care au intrat în volumul «Байки харківські». Pentru Skovoroda, fabula reprezintă o „jucărie înțeleaptă”, ce ascunde un sămbure din adevărul divin. Din punct de vedere compozițional, fabulele cuprind 2 părți: narațiune și morală, care, în unele locuri, se transformă în veritabile minirtrate filosofice. După cum remarcă V. Pohrebennyk, specificul fabulelor lui Skovoroda constă în aceea că nu sunt, prin esență, demascatoare, ci didactico-umaniste. Ele propagă ideile după care s-a ghidat însuși autorul lor. Deși create într-o altă manieră stilistică decât tratatele și cântecele, acestea sunt strâns legate de cele din urmă. Unele dintre ele sunt deosebite de satirice (*Олениця та кабан* (*Căprioara și Porcul mistreț*)), ironizând limitarea intelectuală, moșierimea etc., în timp ce altele proslăvesc modestia, munca cinstită și adevărul (*Чужі Щизлик* (*Cinteza și sticletele*)).

Personalitatea plurivalentă a lui Skovoroda a influențat semnificativ diferite științe. Activitatea sa iluministă a favorizat deschiderea primei instituții de învățământ superior din Ucraina (la Harkiv), iar prin operele sale a divinizat cele mai valoroase comori ale literaturii ucrainene vechi, natura Ucrainei și oamenii acesteia, demascând și condamnând totodată societatea burgheză care asupra poporului. Ideea de libertate a conștiinței umane răsună în întreaga sa creație, iar înțelegciunea populară a devenit esențială în tratarea diferitelor probleme ale vieții.

Bibliografia consultată:

- Borys Stepanyshyn, *Ukrainska literatura*, vol. 9, Ed. Osvita, Kiev, 2001.
- Serhiu Iefremov, *Istoria ukrainskoho pysmenstva*, Ed. Femina, Kiev, 1995.
- ****Novyi dovidnyk. Ukrainska mova. Ukrainska literatura*, sub red. M. Radyshevskia, Ed. Kazka, Kiev, 2010.

La început a fost Cuvântul...

= cărți apărute sub egida Uniunii Ucrainenilor din România =

Ucrainenii Maramureșului și numele lor

La sfârșitul lunii iunie a acestui an, în urma colaborării rodnice dintre Casa Cărții de Știință & RCR Editorial, cu sprijinul financiar al Uniunii Ucrainenilor din România, a văzut lumina tiparului cartea *Antroponimie oficială la ucrainenii maramureșeni* (400 p.), una dintre primele monografii antroponomastice privitoare la ucrainenii din România, scrisă de către universitarul clujean Ioan Herbil, cadru didactic la Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere, Departamentul de limbi și literaturi slave.

Acesta a elaborat un studiu detaliat al antroponimelor din câteva localități din nordul țării, respectiv Rona de Sus, Crăciunești și Lunca la Tisa, apropiate de Ucraina, în care viețuiește de veacuri o populație majoritar ucraineană, vajnică păstrătoare a obiceiurilor ancestrale.

Înainte de a discuta pe marginea cărții, menționăm faptul că, anul trecut, autorul și-a publicat teza de doctorat, intitulată *Studii de dialectologie și toponimie ucraineană*, în paginile căreia pot fi identificate anumite particularități de ordin lingvistic și istoric, care se vădesc și în prezentul volum. De astă dată însă, este investigat arealul antroponimic ucrainean din localitățile anterior menționate, cu scopul evident de a face cunoscute cititorilor, fie aceștia specialiști sau nu, aspecte mai mult sau mai puțin știute, care sunt strâns legate de numele oamenilor din locurile amintite.

În demersul său investigativ, autorul se bazează, în principal, pe datele culese cu ocazia *Recensământului populației și locuințelor* din martie 2002, în cele trei așezări anterior precizate, aflate la granița cu țara vecină. Alegerea acestui reper administrativ se justifică prin aceea că „au fost incluse și persoanele plecate la muncă în străinătate, numele lor rămânând parte din sistemul antroponimic al celor trei localități” (p. 5).

Selectarea localităților s-a făcut ținând cont de faptul că microsistemele antroponimice create în interiorul acestora sunt reprezentative pentru o astfel de cercetare, putându-se urmări adecvat vitalitatea și dinamica numelor proprii, fie acestea nume de familie ori prenume. Cercetarea a vizat, de asemenea, și modul în care și-a pus amprenta asupra antroponimelor contactul populațiilor de la hotarele româno-ucrainene de nord, ce a dus la diversificarea sistemului de denominație ucrainean regional, marcat de înrăuriri diverse, dintre care se detașează cea română și cea maghiară, a căror prezență se explică prin contactul permanent al populațiilor din această parte a Europei.

Dacă, în alte studii de dimensiuni mai reduse, s-au urmărit punctual anumite nume de persoană, de această dată, avem a face cu o descriere detaliată a numelor de familie și a celor de botex, inventariate de către autor pe baza documentelor puse la dispoziția acestuia de administrația locală, în vederea realizării studiului de față. Pentru o analiză cât mai obiectivă, Ioan Herbil face apel și la informații complementare excerptate din lucrări ori articole în care sunt abordate aspecte din domeniul antroponimiei ucrainene, românești, maghiare, grecești, sud-slave etc., ceea ce face ca lucrarea să fie una complexă și judicios documentată.

Introducerea de la începutul cărții (p. 5-12) are rolul de a trasa liniile directoare ale studiului, autorul oferind și câteva informații bine-venite pentru înțelegerea apropiată a antroponimiei și a sistemului oficial ori a celui popular (p. 13-15) de denominație personală.

Studiul antroponimic propriu-zis debutează, în fapt, cu unele repere teoretice privitoare la numele de familie, în general, și la cele ucrainene, în particular, care vor fi atent cercetate, în paginile ce vor urma.

Ținând cont de informațiile culese cu ocazia recensământului, autorul grupează numele proprii în două secțiuni: *Numele de familie și Prenumele*, porecelele și supranumele neregă-sindu-se decât rar în analiza propriu-zisă.

În prima secțiune a monografiei antroponimice, cea mai amplă (p. 17-290) și cea mai complexă, sunt abordate aspecte ce privesc numele de familie ale ucrainenilor maramureșeni

și modul în care s-au format acestea, autorul apelând la informații de ordin etimologic, diacronic ori dialectal, ce permit urmărirea îndeaproape a aspectelor pe care și-a propus să le investigheze.

Strâns legate de subiectul tratat de autor sunt și observațiile privitoare la izvoarele sistemului antroponimic ucrainean, ca, de altfel, și remarcile asupra unor aspecte legate de redarea în scris a numelor de persoană în documentele oficiale, care a determinat, voit sau nu, o lărgire a numărului de variante ale numelor de familie (*Copoșciuc – Coposciuc, Kopoșciuc, Kopsociuc, Kopoștiuk, Kopoștiuk, Kopoștiuc, Kopoștiuc, Kopuscsuk; Grijac – Grizsak, Grijiac, Gridjac, Gridzsak, Gridjeak* etc.).

Partea cea mai vastă a primei secțiuni (p. 59-222) o constituie *Dicționarul numelor de familie*, în care sunt descrise, în ordine alfabetică, numele de familie ale ucrainenilor din cele trei localități maramureșene vizate, așa cum sunt consemnate în documentele oficiale. Cititorii interesați de subiectul tratat vor avea astfel prilejul să afle informații interesante privitoare la antroponimele din cele 3 localități maramureșene (de pildă, *Albiciuc, Almași, Anuțiac, Arba, Babineț, Bilaniuc, Bilici, Bodorciuc, Bondiuc, Caciureac, Codrea, Culineac, Dutciuc, Greșciuc, Hreniuc, Meșco, Nebeleac, Poleanciuc, Prodanuc, Romaniuc, Sauleac, Stuleanec, Tomașciuc, Voloșciuc* etc.), multe dintre acestea fiind parte integrantă a tezaurului antroponimic ucrainean, iar altele ilustrând influența adstrătică, explicabilă prin contactul cu populațiile învecinate. Această primă secțiune a lucrării este întregită de o analiză statistică și de studiul lexemelor și al formațiilor antrenate în constituirea numelor de familie (subcapitolele 1.6. și 1.7.).

După cum am anticipat, în secțiunea a doua, sunt discutate prenumele (p. 291-368) care, din perspectiva publicului larg, sunt mai ușor de înțeles, multe dintre acestea fiind generale (din fondul onomastic creștin: *Ana, Gabriel, Ioan, Maria, Mihai, Nicolae, Vasile* etc.), iar altele, particulare (*Eliseu, Sunamita*), ilustrând dinamica externă și internă a sistemului antroponimic regional ucrainean.

În bună măsură, un număr însemnat dintre acestea provin din fondul onomastic slav (*Anastasia, Galina, Iaroslav, Liuba, Miroslov, Natașa, Oxana, Svetlana, Tania, Tatiana* etc.) sau din cel învecinat (în special românesc (multe de proveniență latino-romanică): *Aurel, Cornelia, Crina, Emil, Florin, Liviu, Ileana, Marcela* etc., cel maghiar fiind sensibil mai redus: *Edith, Etelca, Geza, Gyorgy, Ianoș, Ilona, Laszlo, Miklos, Mihaly* etc.). La acestea, se adaugă și unele prenume mai rare, explicabile prin migrația spre vestul Europei (de pildă, *Alberto, Antonio, Arthur, Beatrisa, Brayan, Erina, Izaura, Jessica, Mark, Nasar, Rosemarie, Sabrina, Wiliam* etc.) sau prin îmbrățișarea unor noi orientări religioase (*Beniamin, Debora, Emanuil, Ionatan, Natanael, Tavita*).

De asemenea, analiza prenumelor este însoțită de comentarii de ordin etimologic, formativ, asociativ, statistic etc., ceea ce dovedește complexitatea analizei și soliditatea argumentativă a analizei propuse.

În ultima secțiune a lucrării, *Considerații finale* (p. 369-375), sunt luate principalele aspecte avute în vedere și este retrasată calea urmată de autor în relevarea specificului antroponimelor ucrainene de la începutul secolului al XXI-lea.

Abrevierile, Siglele și Bibliografia vin în ajutorul cititorului, ajutându-l să înțeleagă mult mai bine informația din paginile cărții și să observe care au fost lucrările ce l-au ghidat pe autor în realizarea acestui studiu monografic de înaltă ținută academică.

Cartea va stârni fără îndoială curiozitatea cititorilor, care vor avea ocazia să afle numeroase detalii privitoare la antroponimia ucrainenilor maramureșeni, conservatoare și inovatoare, *à la fois*. Am avut plăcerea de a parcurge o lucrare redactată cu multă atenție, plină de învățăminte de ordin lingvistic, care întregeste cunoștințele despre patrimoniul onomastic ucrainean, întrucât numele ucrainenilor din Maramureș au fost mai puțin studiate și rareori integrate în cercetările lingviștilor din Ucraina.

Adrian CHIRCU–BUFTEA

Evenimente • Evenimente • Evenimente • Evenimente • Evenimente

LITERATURA UCRAINEANĂ LA CLUBUL DE PROZĂ

La cea de-a 89 ediție a *Clubului de proză*, eveniment organizat de Uniunea Scriitorilor din România, Filiala București Proză și de Centrul Cultural „Mihai Eminescu” al Primăriei Sectorului 2, care a avut loc miercuri 26 iunie 2019, au fost invitați să vorbească despre literatura ucraineană, în special despre traduceri din limba ucraineană în limba română: Ioan Herbil, președintele Comisiei pentru probleme de presă, mass-media și editare de cărți a Uniunii Ucrainenilor din România; scriitorii și traducătorii Corneliu Irod și Mihai Hafia Traista, membrii Filialei București Proză și criticul literar Dan Ioan Marta, prefațatorul, redactorul și referentul multora dintre cărțile editate de Uniunea Ucrainenilor din România.

La acest eveniment, moderat de scriitorii: Aurel Maria Baros, președintele Filialei București Proză, și Emil Lungeanu au fost prezenți mulți dintre prozatorii și traducătorii de marcă ai României, jurnaliști și iubitori de literatură. Au fost prezentate cărțile traduse din limba ucraineană de către traducătorii: Mihaela Herbil – *Intermezzo* de Myhailo Kotiubynskyi; Corneliu Irod – *Jurnalul* de Taras Șevcenko și *Povestiri* de Hryhir Tiutiunnyk; Mihai Hafia Traista – *Colivie*

pentru pasărea măiastră de Volodymyr Danylenko, *Sângele ferigii* de Ihor Hurhula și *Dressorul de timp* de Mykola Homyci.

Cei prezenți în sală au rămas plăcut impresionați de bogata activitate literară a reprezentanților Uniunii Ucrainenilor din România.

Mykola KORSIUK

VA FI DE-ACUMA TOAMNĂ...

Va fi de-acuma toamnă,
Dureros strepezită, fără podoabe târzii,
Când cu sufletu-n azur ne vom întoarce,
În acel hău albastru, în care nu vom fi.

Va fi doar visul trist ce țese
Cernite umbre-n amurgul pânguit,
Lumină strecurată, duioasă și cărunță,
Lințoliu sumbru-n ochi de antracit.

Ca gândul treaz și dureros de dincolo,
De care doar zădărnica a scăpat,
Amăgitoare mreje, precum o amintire,
În suflet crește țipăt disperat.

În inimă durerea-nfuge azi blestemul,
Crestând pe un răboj prevestitor
Pecetea din vecie și singura comoară,
Cu care se-nsemnează destinul tuturor.

Zgârcit și orb, precum din cer e semnul
Cu care strălumiți suntem în ceasul sfânt,
Când și furtuna ademenitor dezlănțuită
Menește pentru noi doar bezna din adânc.

Va fi, deci, toamnă, târzie toamnă,
Cea de pe urmă toamnă-n azurul din abis;
De răsul lumii, ca până-acum: albastră consonanță,
Dar fără gânduri, fără îndoiele, fără vreun vis.

Ivan KOVACI

MĂ ÎNTORC

Mă-ntorc, mă-ntorc
În cenușa istoriei,
unde murise Pământul
precum Pasărea Phoenix...
Umerii sprijină ziduri,
mâinile pipăie timpul,
valvârtej vine spre mine
gădele meu!
Apoi: țipăt și vaiete,
îmi smulg din piept
săgețile și lăncile,
iar sângele curge șiroaie...
La marginea pleopelor mele
se află doar paloșul...
Calul alb-alb e alături!
Sub zid
devin o piatră
cu inima-n ochi...

Myhailo MYHAILIUK

RUGĂ

Când cădea-va noaptea-n genunchi prin livezi
și-mi va așterne somnul pânza pe ochi,
tu, mamă,
aplecă-te asupra mea
și ia-n căușul palmelor inima fiului tău,
cumpănind în ea toate faptele bune și rele.
De vei vedea cu ochii Maicii-Născătoarei de Dumnezeu
râni sângerânde, să știi că ele vin
din durerea oamenilor,
de la vorba cea rea,
de pe drumuri bătute sau încă necălcate,
făcute de ochii fetei,
care pârjolesc sufletul
și trec mai departe...
Dar dor cel mai mult,
pentru că ești atât de departe.
Mamă,
cu mâinile-ți aspre,
care miroso
a lapte și-a copilărie,
tu
pune inima la loc...

Traducere de **Corneliu IROD**

Ivan ARDELEAN

Pasărea măiastră

Te voi cânta mereu,
O, pasăre măiastră!
Mi-ai dăruit o clipă
Din viața ta ciudată.
Sufletul ți-l dau,
Mâna aștept s-o întinzi,
Tu sfășie-le, de vrei,
Dar lasă iubire divină
Să-mi inspire
Credința în nemurirea
Sufletelor noastre.
Nuntă în cer
Vom face împreună,
Credința-n iubire
Ne va fi legământ
În cale îți voi așterne lumină –
Zei fie-mi martori
Și dincolo de viață.

Îmi tulburi viața,
Tu mă dojenești...
Oare ție îți pasă?
Oare iubirea există
Pasăre măiastră
În cale întâlnită?
Cântă-mi, rogu-te,
Un cântec ceresc,

Să-mi aline dorul
De iubire sfântă!

Te voi cânta mereu,
Pasăre măiastră –
Inima cea rece
Vreau să ți-o descânt.
Poate că odată
Vei trăi și tu
O iubire curată
Poate că...odată...

Te voi cânta mereu,
Pasăre măiastră,
Durerea din suflet să mi-o alin.
De voi muri în chinuri,
În chinuri mă lasă
Pildă
Pentru cei care vin...

Pasăre măiastră,
viața zbuciumată...

Cuvintele mele

Cuvintele mele
Sunt, poate, drumuri,
Sunt, poate, însăși soarta,
Sunt trepte spre cer
Ori mirajul mirajului.

Cuvintele mele
Sunt, poate, pași

Sau, poate, sfârșitul unui anotimp,
Viu, dar destrămat,
Sunt credința cântecului.

Cuvintele mele
Sunt, poate, vlaga,
Ogorului roditor,
Semințele aruncate sub brazdă
Sunt fericita mamă.

Cuvintele mele
Sunt, poate, lumini,
Sunt, poate, păcatul,
Ruga
Și un strop de sudoare.

Ninge

Ninge
Pe umerii pământului,
Care geme sub povara umanității.

Ninge
Pe soarta celui
Ce se iubește numai pe sine.

Ninge
Pe lacrimile copilului,
Ce plânge în brațele mamei.

Ninge, ninge
Peste noi
Și dincolo de noi.

Ivan FEDCO

DIN CRONICA VIETII

(Fragment)

Se întorcea acasă fericit de parcă i-ar fi crescut aripi. Nici nu-i observa pe ceilalți trecători, nu răspundea la salutarile lor, privea doar în față, având grijă să nu se ciocnească cu vreunul dintre ei. Nu simțea deloc oboseala, de parcă i-o luase cineva cu mâna, dimpotrivă, era ușor și voios. Își legăna mâna dreaptă, luându-și avânt, iar cu stânga ținea strâns mânerul servietei pline de cărți, de tot felul de socoteli, scheme și tăieturi din ziare și reviste. Deși, într-o zi obișnuită, aceasta i se părea o povară, de-abia o căra după el, astăzi, nici măcar nu simțea greutatea ei.

După ultima verificare pe care a făcut-o în laborator, când noul mecanism a început să funcționeze, după proiectul făcut la intensitatea planificată, la început, nu îi venea să-și creadă ochilor. Nu putea să se împace cu gândul că după atâția ani de cercetare, după atâtea verificări și experimente, totul se va termina atât de neașteptat, aproape brutal, întrerupând acel lanț de neliniști și căutări neconținute.

– Professore! – s-a auzit vocea cuiva pe lângă care trecuse.

A ridicat doar mâna în semn că l-a auzit și, fără să întoarcă capul, și-a continuat grăbit drumul.

Însă la intersecție a fost nevoit să se oprească și să aștepte culoarea verde a semaforului. Privind în jur, a observat chipurile liniștite ale trecătorilor care discutau între ei despre lucruri obișnuite, despre problemele lor personale sau, poate, despre

cumpărăturile pe care trebuiau să le facă. Nimeni nu-i acorda nicio atenție. La început, se simțea oarecum ciudat, la fel cum se simt îndrăgostiții, când sunt impresionați de miracolul primului sărut... A avea peste patruzeci de ani... I-au înflorit tâmpelile și a început să chelească, iar el...

Însă pânza egoismului a început, treptat, să-i încetezeze privirea.

„Ei nu știu nimic, ce ar putea înțelege?” – încerca să se liniștească.

Deodată, a simțit greutatea servietei și a privit-o pe ascuns, de parcă se temea să nu sperie pe cineva. În locul acelor sentimente ciudate, de dinainte, a simțit o mândrie și o bucurie de nedescris. Privi, din nou, în jurul său, de această dată satisfăcut, dar nu avea pe cine să observe, deoarece oamenii trecuseră strada, iar lumina semaforului era, din nou, roșie, doar el rămăsese pe loc, privind-și servietea.

Au început să se adune în jurul lui alți oameni. Erau la fel ca primii, liniștiți, preocupați de problemele personale și indiferenți la cei din preajma lor.

„Dă-i încolo!” – și-a spus traversând, cu pas tineresc, strada, legănându-și mâna în care ținea servietea. Probabil s-ar fi oprit lângă florăreasa care vindea primele flori de primăvară, însă aceasta era înconjurată de alții, mai iuți decât el și mai tineri, de aceea i s-a părut că nu se cade unuia ca el să țopăie în jurul florilor și să se târguiască pentru câteva fire de narcise. Astfel abandonă gândul de a cumpăra flori. Până la urmă, vestea că și-a atins scopul valora mai mult decât un buchet de flori, care, mâine, se vor ofili și vor fi aruncate.

Traducere de **Mihai Hafia TRAIȘTA**

Ecouri la „Ecouri” ~ Ecouri la „Ecouri” ~ Ecouri la „Ecouri”

Un semn bun

Ilustrată prin numeroase titluri de opere originale traduse în limba română, elita literară a Uniunii Ucrainenilor din România, această punte solidă între două culturi, produce un nou eveniment editorial: suplimentul revistei literar-culturale „Naș Holos”, intitulat „Ecouri ucrainene”.

O publicație tipărită frumos, prefațată de cuvântul de întâmpinare al cunoscutului prozator Corneliu Irod: *Nutrim legitima speranță că apariția Ecourilor ucrainene va înlesni o mai bună cunoaștere a culturii ucrainenilor din România, a vieții lor spirituale și, mai cu seamă, a literaturii ... o literatură nebănuț de bogată, originală și interesantă.*

Suplimentul cuprinde o vitrină de cărți nou apărute, fișe de dicționar care prezintă mari scriitori, un fragment de roman, versuri și informații culturale.

Totul cântărit cu grijă și profesionalism, cu eleganță stilistică, dar și tipografică. Pe scurt, o idee care începe sub bune auspicii. Colegiul de redacție adună laolaltă scriitori cunoscuți, autori ai

unor lucrări de referință, constituind garanția că și continuarea va fi pe măsură.

Drum bun „Ecourilor ucrainene!”

Nicolae Dan Frunteletă,
membru al Uniunii Scriitorilor din România

~ ~ ~

Salut apariția unei noi publicații a UUR, *Ecouri ucrainene*, care, fără nicio îndoială, este una enorm de benefică pentru promovarea literaturii, artei și a culturii ucrainene, în general, în rândul populației majoritare din România, a cărei parte integrantă și indivizibilă devenise de câteva secole. Urez mult succes în activitatea creatoare și redacțională a *Ecourilor ucrainene*, dorind ca în paginile acestora să apară cât mai multe nume sonore ucrainene și românești.

P.S. Ca o sugestie, ar fi de preferat ca spectrul temelor să fie lărgit, iar numărul de pagini, fără cea mai mică ezitare, mărit.

Ivan Ardelean,
membru al Uniunii Scriitorilor din România